

УДК 378.09:316.6

Ладонько Л. С.
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри мистецьких дисциплін,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Освітнє середовище з часом зазнає трансформації та еволюції, оскільки змінюються соціокультурні чинники та очікування суспільства. Соціокультурні зміни впливають на всі аспекти системи освіти, включаючи освітні та навчальні програми, методи та форми навчання, фізичну організацію освітнього середовища та освітнього процесу.

Ключові слова: освітнє середовище, соціокультурні трансформації, соціокультурні компетентності.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні провідних особливостей та змін в соціокультурних трансформаційних процесах, що відбуваються в освітньому середовищі ЗВО, а також дослідженні наслідків цих змін для успішної професійної і життєвої самореалізації здобувачів вищої освіти.

Соціокультурні трансформації – це зміни в соціальній та культурній перспективі суспільства, які впливають на сприйняття і взаємодію людини із навколишнім світом, утвердження нових суспільних ідеалів та моральних норм. Освітнє середовище зазнало численних трансформацій у відповідь на суспільні зміни. Наприклад, розвиток технологій і зростаюче розмаїття індивідуальних запитів здобувачів щодо якості і змісту навчальних компонентів змусили освітні системи переосмислити свій підхід до викладання і навчання. Наразі сучасна вища освіта орієнтована на формування фахівця не просто знаючого, а компетентного, здатного до навчання впродовж життя, який розуміє власну стратегію свого професійного становлення і розвитку [1, с. 2].

Головним драйвером соціокультурної трансформації освітнього середовища, який на початку XXI століття дав поштовх зазначеним процесам можна вважати інтеграцію у сфері глобальної освіти. Дана тенденція отримала розвиток як в окремих країнах, так і на регіональному та глобальному рівнях і є частиною складного та всебічного процесу зближення, взаємодії та взаємопроникнення національних освітніх систем. Регіоналізація та інтеграція у європейський освітній простір передбачає збереження національної, регіональної ідентичності, визнання важливості культурного розмаїття в національній системі освіти, забезпечення аргументованого та вмотивованого переходу до заданих стандартів з максимальною орієнтацією на особливості, напрацьовані унікальні практики та рівень вищої освіти, що сформувались в Україні. Зазначимо, що визнання культурного розмаїття вже призвело до збільшення акценту на мультикультурній освіті та інтеграції різних культур у навчальні програми ЗВО.

Ще однією з найважливіших соціокультурних трансформацій в освітньому середовищі став перехід до студентоцентрованого навчання та запровадження таких базових принципів як турбота про студентів, повага до їхньої індивідуальності, формування особистості фахівця на засадах співробітництва. За даним підходом студенти набувають відповідальності за власне навчання, атмосферу якої створює заклад вищої освіти як середовище, що стимулює самопідготовку, розвиток автономії здобувача, оцінку знань на початку і в кінці навчального курсу, роботу з кожним за індивідуальною траєкторією тощо. Ця трансформація відбулася завдяки зміні ставлення суспільства до освіти, яке перейшло від сприйняття освіти як засобу для досягнення певної мети до сприйняття освіти як процесу особистісного зростання і розвитку. Відповідно до цієї зміни відбувається перенос акцентів ЗВО, які сьогодні вчать здобувачів вчитися, а не просто дають знання.

Фізичне середовище, в якому відбувається навчання, також зазнало трансформації. З розвитком технологій на зміну традиційній аудиторії прийшли більш гнучкі освітні простори, які сприяють спільному навчанню та індивідуалізованому викладанню. Доступність технологій відкрила нові шляхи організації освітнього процесу, і тепер здобувачі можуть отримати доступ до інформації з будь-якої точки країни і світу. Це створює можливості для співпраці та персоналізації навчального досвіду. Однак, це також створює певні виклики для освітян, оскільки вони повинні адаптуватися до нових форм організації освітнього процесу, таких як поєднання традиційного offline-навчання в аудиторіях з online-навчанням, що відповідає асинхронному режиму взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання, застосовуючи при цьому різні навчальні платформи, програми, форуми, соціальні мережі тощо.

Розвиток технологій також спричинив появу нових методів оцінювання, зокрема адаптивного навчання та прийняття рішень на основі даних. У деяких випадках ці методики виявилися ефективними, але також викликали занепокоєння щодо конфіденційності даних і потенціалу технологій створювати упередженість в освітньому процесі.

Нарешті, соціокультурні трансформації призвели до зміни очікувань щодо того, що освіта повинна надавати здобувачам окрім професійних знань. У все більш складному і глобалізованому світі зростає визнання важливості не тільки професійних навичок (hard skills) майбутніх фахівців, а і softskills – це критичне мислення, креативність, можливість вирішувати нестандартні проблеми, комунікабельність, вміння працювати в команді. Це спричинило відхід від традиційних моделей навчання, які налаштовані на заучування матеріалу, на користь підходів, що ґрунтуються на застосуванні методів активізації творчої діяльності, партнерської, інформаційно-комунікаційної взаємодії, дискусійних, проблемно-орієнтованих, проєктних методиках, поєднанні теоретичного і практичного навчання.

Загалом, соціокультурні трансформації освітнього середовища відображають мінливий характер суспільства та необхідність адаптації освітнього процесу до цих змін. Соціокультурна змістова лінія передбачає

загальнокультурний розвиток здобувачів освіти, їх підготовку до життєдіяльності в українському соціумі. Велике значення сьогодні має і формування соціокультурної компетентності, як сукупності знань, умінь, навичок і здібностей особистості, що дають змогу сприймати себе як носія національних цінностей; на усвідомлення власних обов'язків як члена суспільства й відповідальності за майбутнє своєї країни; знання культурних норм поведінки українського суспільства, усталених форм самовираження та використання їх у професійній діяльності [2, с. 475]. Формування соціокультурної компетентності сьогодні прямо впливає і на поглиблення національно-патріотичної спрямованості як освітнього процесу, так і прагнень самих здобувачів вищої освіти. Мова, перш за все, йде про формування в молоді української національної ідентичності, патріотичної свідомості, розвитку й підтримки демократичних цінностей, відповідальної громадянської позиції та вмотивованої, свідомої готовності захищати національні інтереси, тобто ті особистісні характеристики, що актуалізувала збройна агресія росії [3, с. 475].

Вплив соціокультурних трансформацій відчувається в усіх аспектах освіти: від навчальної програми дисципліни до методів викладання та оцінювання, що має наслідки як для викладачів, так і для здобувачів. Це істотно ускладнює весь процес, але й дає водночас активніший, свідоміший, відповідальніший частині населення додатковий стимул для мобілізації та цілеспрямованих дій [4, с. 40-41].

Втім, вже сьогодні можна констатувати, що соціокультурні трансформації призвели до студентоцентрованого підходу у навчанні, більшого акценту на мультикультуралізмі та розвитку більш гнучкого освітнього простору,

вихованні моральних якостей здобувачів, формуванні особистості, яка має високу духовну культуру, етичні принципи та цінності, громадянську свідомість, що сприяє розвитку суспільства та держави загалом.

Література

1. Чернуха Н. М., Бахов І. С. Цілісність сучасного освітнього середовища як передумова якості освіти. Innovative solutions in modern science № 1 (1), 2016. С. 1-11.
2. Вітюк В. Основні шляхи формування соціокультурної компетентності учнів початкової школи. Рідне слово в етнокультурному вимірі. 2013. С. 474–479.
3. Шевчук Г. Й. Національно-патріотичне виховання молоді в умовах війни. Наукові інновації та передові технології. № 5(19) 2023. С. 630-635.
4. Рябчук М. Від навздогінної революції до навздогінної модернізації . Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. Вип. 4 (78). С. 32–41.

УДК 330.341.1(477):556.46

Белялов Т.Е., д.е.н., професор
Аширов Е.С., аспірант
Київський національний університет
технологій та дизайну, м.Київ, Україна

ПОКАЗНИКИ ІННОВАЦІЙНОЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Ефективність результатів формування підприємницького університету передбачає реалізацію відповідного економічного механізму, що дає змогу здійснювати рух закладу вищої освіти до запланованої мети. Послідовність переходу закладу вищої освіти до підприємницького університету визначає системний підхід до формування та групування критеріїв закладу інноваційного типу.